

WAT KUNNEN DE MENSCHEN HIER BIJZONDER GOED LUISTEREN!

DS. J.J. SIEZEN IN DREISCHOR 1940-1943

door Bert Siezen

Inleiding

Hier volgt een klein stukje geschiedenis van Dreischor, uit de tijd dat mijn vader, Joop Siezen, daar predikant was. Het bestrijkt de periode 1940 – 1943, vóór mijn geboorte. Ik schrijf dit artikel op grond van verhalen, foto's, brieven en aantekeningen van mijn vader en moeder. De afgelopen jaren ben ik een paar keer in Dreischor geweest, maar ik heb er nooit gewoond. Ik ben er wèl verwekt. Voor mijn broer Harmen is Dreischor belangrijker. Hij heeft er de eerste 2½ jaar van zijn leven gewoond, in de pastorie aan de Ring D 64. Sinds een aantal jaren wonen hij en zijn vrouw een deel van het jaar in een huis in de polder Dreischor.

Aanloop

Mijn vader Joop Siezen (1911-1990) was een man met vele gaven: hij kon prachtig vioolspelen, hij schilderde al vanaf zijn negende jaar, hij maakte mooie en vooral leuke tekeningen, schreef vaak humoristische brieven en had een gave om mensen te boeien met wat hem bezig hield. Als hij wat te zeggen had, dan was dat doordacht en de mensen luisterden zonder hem te onderbreken. Vooral dat laatste is natuurlijk mooi meegenomen als je dominee bent.

Opleiding

Eigenlijk had vader Joop eerst zijn zinnen gezet op de Kunstacademie, maar besloot later om toch maar dominee te worden, wel iets heel anders! De reden hiervoor was dat zijn ouders erop tegen waren dat hij 'kunstenaar' zou worden, want dat was een beroep waar 'niets mee te verdienen viel'. Bovendien was het zo, dat je als aspirant-dominee vrijstelling kreeg van militaire dienst, omdat je opgeleid werd tot een 'geestelijk beroep'.

Joop Siezen had, met enige tegenslag, in 1931 in Rotterdam een diploma HBS-A behaald, maar moest via een staatsexamen Grieks en Latijn bijspijkeren om theologie te kunnen gaan studeren. In 1933 was het eindelijk zover: hij schreef zich in als theologisch student aan de Universiteit van Leiden. Inmiddels was hij al bijna twee jaar verloofd met Adri de Boom, zijn jeugdliefde.

In augustus 1939 ging Joop voor het eerst in Dreischor preken, niet op uitnodiging van de kerkenraad, dus niet 'op beroep', maar hij verving een preekbeurt van een a.s. collega. De kerkenraad zou hem op deze manier wat leren kennen, zodat er eventueel een beroep uit voort zou kunnen vloeien. Adri droomde daarna regelmatig dat ze in Dreischor terecht zouden komen. Op 5 november 1939 werd Joop Siezen uitgenodigd om 'op beroep' te komen preken. Hij werd met algemene stemmen aangenomen door het kerkbestuur. Maar voordat Joop en Adri hierover een beslissing wilden nemen, gingen ze eerst eens zien waar ze terecht zouden komen: ze gingen 'kijken'.

Kijken

Om een indruk te krijgen van Dreischor zijn Joop en Adri eind november 1939 vanuit Vlaardingen resp. Hillegersberg naar Dreischor getogen. Een hele reis, als je bedenkt

dat je eerst met de tram naar Rotterdam moest, dan de stoomtram van Rotterdam naar Numansdorp moest nemen, om dan met de 'Zierikzeesche boot' naar Schouwen-Duiveland te gaan. Die reis duurde zowat een dag. Onderweg op de boot las Joop in een Duits leerboek over theologie (veel van die leerboeken waren in het Duits) en maakte allerlei aantekeningen en ook schetsjes voor het gastenboek van collega Henk Aalbers in Sirjansland, waar ze zouden overnachten. Beiden bogen zich over een grote gedetailleerde kaart om te kijken hoe ze voeren en of het al opschoot. Adri tuurde met haar verrekijker de horizon af, nieuwsgierig om dingen te ontdekken. Er kwam een militaire boot langs die door Adri met haar verrekijker 'bespied' werd. Ondanks dat de reis zo lang duurde, genoten ze beiden. Maar toen ze in Zierikzee aankwamen, werden ze opgepakt op verdenking van spionage! Een prachtig artikel over dit voorval schreef Joop in de N.R.C. van 5 december 1939.

Een predikant opgebracht

"Hoe kan het onschuldiger: twee jonge mensen die op weg zijn naar een dorp, waarvan de naam verzwegen moet worden, maar in welks wapen drie schapjes staan, alle drie krek eender, ieder op een klein stukje land, een 'schor' zullen we maar zeggen. [...] Er komt een militair bootje voorbij stoomen. Een klein ding maar. Het is volgepakt met soldaten, die hun kragen hebben opgezet voor de kou. Soldaten, die momenteel niets anders om handen hebben dan naar alles te kijken en aan niks te denken. De domineesche neemt den kijker in haar handen. Ze heeft een stil vermaak achter de groote ronde glazen, als al die koppen zoo dichtbij komen en toch zoo lekker ver weg blijven. [...] Het is aardedonker geworden als de boot de haven binnenglijdt van een heel oud stedeke. Hier zullen ze aan wal gaan, de beroepen dominee met zijn a.s. vrouw. Dit wordt hùn eiland! Binnenkort zullen ze...enfin, nu nog zullen ze op de fiets verder trekken naar de goede vrienden in de naburige pastorie. Ze gaan de loopplank over. Midden tusschen een zwarten drom wachtende menschen door. Ineens...daar stapt een onontkoombare diender op hen af. Waar of ze vandaan komen...en of ze getrouwd zijn... en hoe ze heeten...?! Dat is geen landelijke gemoedelijkheid. Dat blijkt bittere ernst te zijn. [...]

Ze worden ondervraagd, ten overstaan van een paar militairen [...] Ze moeten den koffer openmaken. Waar zitten die geheime teekeningen? Er komt één heel blocnote-velletje voor den dag. Er staat een paardekop op, een paar vechtende sikken, en nóg een stuk of wat rare krabbels. Het papier wordt nauwkeurig bekeken. Het gaat van hand tot hand. [...] "Tja,...dat is erg onschuldig", zegt de politiemann. Hij staat zoo'n beetje zichzelf te overwinnen. dat wil zeggen zijn ambtelijke gestrengheid. Dat valt om den duvel niet mee voor een man. Daarom zoekt hij nog even naar zoete wraak. Hij vraag tenminste naar nadere legitimatie.... [...] Een erg officieel stuk papier....! De beroepen dominee overhandigt het triomfantelijk aan den man met de glimmende knopen. Niet zonder leedvermaak. De politiemann leest hardop. Hij ontdooit zienderogen. Hij wordt een gewoon mensch. En daarom kunnen zij met elkaar schik hebben om deze kostelijke historie. "Ach, dat u dat net treffen moet". Er worden verontschuldigungen gepreveld. Maar die zijn niks noodig. De twee spionnen nemen het vroolijk op. [...]"

Joop en Adri hebben de volgende dag in Dreischor rondgekeken en vonden het een mooi dorp om daar te gaan wonen en om er hun idealen uit te dragen. Maar het duurde nog wel even voordat Joop werkelijk besliste om het beroep naar Dreischor aan te nemen. Er waren meer beroepen op hem uitgebracht, naar Jorwerd en eventueel ook naar Zaltbommel, waar ze uiteindelijk in 1943 tòch terecht kwamen.

Verhuizing

Joop en Adri zijn, na negen lange verlovingsjaren, op 3 januari 1940 getrouwd. Begin februari 1940 was de verhuizing van de spullen van Joop uit Vlaardingen en vele zaken van Adri uit Hillegersberg. Joop had zich, één dag voor hun trouwen nog voorzien van een nieuwe pyjama à f 4,25 en na het huwelijk van nog zo'n pyjama, waarbij je dan gaat denken dat de eerste pyjama wellicht tijdens de huwelijksnacht gesneuveld is.... Toen ze op 12 februari 1940 in Dreischor arriveerden, waren de spullen uit Vlaardingen en Hillegersberg al aangekomen. Ze konden meteen beginnen met uitpakken. Op 12 februari 1940 schreef Joop naar zijn ouders:

“Twee heerlijk snorrende kacheltjes. Erge honger van het harde werken: grote sneden Zeeuwsch brood. Verhuizing van Vlaardingen en Hillegersberg reeds aanwezig, koekepan op studeerkamer en alle kisten met boeken in de keuken...! Waterleiding slaapkamer bevroren. Zoojuist buis gesprongen! [...] De overtocht naar Zijpe was fantastisch. We sneden dwars door grote schotsen heen.”

Joops broer, Jan Siezen, maakte gewapend met een kleinbeeldcamera die hij in 1938 op een reis in de Verenigde Staten had gekocht, mooie opnames van Dreischor. Op zijn terugreis naar Vlaardingen werd zijn foto toestel in beslag genomen en de film werd ontwikkeld om te controleren of er belastend materiaal bij zat! Later kreeg Jan zijn toestel weer terug, met de ontwikkelde film, waarna hij zei: “Volgende keer laat ik weer m'n toestel in beslag nemen, dat spaart ontwikkelingskosten!”.

De pastorie van Dreischor, Ring D 64, met links het huis van dokter Jan Niemeijer en zijn auto (foto Jan Siezen, familie-archief).

Intrede

Al tijdens de verhuizing kwamen familieleden in de pastorie van Dreischor logeren. De oorlog was nog niet begonnen, iedereen kon nog vrij reizen. Enkele mensen kwamen helpen om te verhuizen. De intrede zou eerst op 28 januari zijn, maar 'wegens verkeersmoeilijkheden', werd het uitgesteld tot 'waarschijnlijk 18 Februari'. Het had nogal gesneeuwd.

Op 18 februari 1940, 'een koude, gure dag', was de intrede en bevestiging van ds. Joop Siezen in de kerk van Dreischor. Volgens de Zierikzeesche Kerkbode was het een mooie dienst. Natuurlijk waren Joops ouders en schoonouders ook aanwezig. Na afloop van de intrede werd een foto gemaakt door zijn broer Jan Siezen in de huiskamer van de pastorie. De kerkenraad was uiteraard ook aanwezig, waarvan sommige echtgenotes nog in Zeeuwse dracht.

Foto 13. De huiskamer van de pastorie, op 18 februari na de intrede, met onder de lamp Joop en Adri Siezen; ook hun ouders zijn aanwezig (foto Jan Siezen, familiearchief).

Eerste maanden

De eerste maanden in Dreischor waren vooral ter oriëntatie. Joop Siezen was een precies man, hij noteerde alles wat los en vast zat, maakte schetsen van de omgeving en tekende een plattegrond van de kerk met alle 113 stoelen en banken, met de namen van de kerkgangers die er tijdens een dienst òp zaten. Iedereen had toen zijn eigen plek. We zien op deze getekende plattegrond namen zoals: Lena van de Linde-van de Linde, Jacoba Dooge-Kristalijn, Maatje van de Velde-Kip, Adriana Remeeus-Fonteine. Eén van z'n eerste daden als dominee in Dreischor was het leiden van de begrafenis van de bakker Cornelis J. de Koster, die op 24 februari was overleden. Joop schreef hierover in een brief aan zijn ouders:

“Gisteren werd de rouw de kerk ingedragen. De familie kwam met paard en wagen uit de polder. Jullie hebben zeker wel opgezien dat de bakker zoo gauw heengegaan is. Hij had griep – enkele dagen maar, zoodat ik het nog niet eens gehoord had – maar dat verergerde plotseling zó, dat hij onmiddellijk naar het ziekenhuis in Noordgouwe vervoerd moest worden. (*Dokter*) Niemeijer zag het zeer donker in. Kort na aankomst is De Koster gestorven. Het bericht van zijn dood bracht groote ontsteltenis in het dorp. [...] Nog diezelfde middag ben ik naar mevr. De Koster gegaan. Ik ben weer geroepen toen De Koster thuis gebracht was. Het is een vreemde gedachte om iemand alleen als doode gekend te hebben. [...] Op de dag van de begrafenis heb ik gesproken in een benauwend volle kamer. Dat is geen gemakkelijk werk. Het was er zoo aandachtig stil als in de kerk. Wat kunnen de menschen hier bijzonder goed luisteren! Toen ik klaar was, kwam er een dienaar in de deuropening staan die de namen afriep van de mannen die in de stoet zouden meelopen. Jan (*Niemeijer*) en ik liepen naast elkaar. [...] Het was stil in het dorp. Je voelde de aanwezigheid van menschen die door een kiertje keken, van achter de ramen.”

Zo langzamerhand werkten Joop en Adri zich in, ze stichtten jongerenclubs, ze hielden instuifavonden, die alle druk bezocht werden. En natuurlijk waren er de kerk en de catechisaties, de zondagsschool, het ziekenbezoek en het huisbezoek. Joop verheugde zich over het feit dat alles zo goed ging. Hij schreef in een brief aan zijn ouders:

“De kerkgang is nog altijd uitstekend: 7 April ongeveer 178 menschen, aan catechisanten heb ik, alles en alles bijeen, 85 jongens en meisjes. Fijn hè, dat het zo goed gaat!”

Ook in de pastorietaan werd er hard gewerkt. Er was een moestuin en er waren fruitbomen. Een logé maakte een foto van het jonge paar voor een bloeiende perenboom. Adri houdt haar hoofd, zoals gewoonlijk, iets scheef, en heeft haar voeten netjes tegen elkaar aan. Ze is ongeveer een maand in verwachting van haar eerste kind, maar misschien wist ze het toen nog niet eens!

Foto 14 Joop en Adri Siezen in hun tuin, april-mei 1940 (foto uit familiearchief).

Die eerste maanden van Joop en Adri Siezen in Dreischor waren idyllisch. Ze genoten van het mooie land, ze zwommen in de Grevelingen en het Dijkwater. Er kwamen familieleden logeren die nog nooit een hooiwagen hadden gezien en niet wisten dat vlas gewoon op het land groeit. Alles leek allemaal goed te gaan. Adri zou in december haar eerste kindje krijgen.

Maar toen kwam de oorlog.

Oorlogsdagboek

Er is een dagboek bewaard gebleven van Joop Siezen, vanaf de eerste dag van de oorlog, op 10 mei 1940, tot twee weken daarna. Joop beschrijft daar heel precies allerlei dingen die hij toen heeft meegemaakt. Joop en Adri hoorden vanuit de pastorie het bombardement op Rotterdam, ze zagen de eerste Duitsers op het eiland komen. Ze vermaakten zich over het feit dat een Duitse motorrijder die op de Ring reed, gedesoriënteerd raakte en geen uitweg meer kon vinden naar Brouwershaven. Hieronder volgen enkele stukjes uit dit dagboek, dat in november 2010 werd overgedragen aan het Nederlands Instituut voor Oorlogsdocumentatie (NIOD) te Amsterdam.

10 Mei

Heel vroeg in den morgen wakker geworden door het schudden van de ramen. Snel m'n kamerjas aan. Ik hoor het zware geronk van vliegtuigen. Het lijkt een heele luchtmacht. In de tuin gekeken. Niets te zien dan stralende lucht en prachtige opgaande roode zon. Op zolder door een dakraampje gekeken. Weer niets te zien. Aan de voordeur zie ik Jan (*Niemeijer*) in pyjama met demi erover. Verder Koosje Klaasse die bezig is d'r haar op te steken. Zij vertelt dat er wel 50 vliegtuigen langs zijn gekomen. Loes (*Niemeijer*) staat in een blauwe kimono in de deur. Wij gaan weer naar bed en slapen weer in [...]"

Later op de dag beleefden Joop en Adri het volgende:

"Op weg naar huis zien we dat mensen aan de Boogerdweg naar iets kijken. Er is blijkbaar iets gaande. Thuis gekomen zie ik wat er aan de hand is. Irda is ongerust; wij hooren hevig mitrailleurvuur. Vele mensen zijn van streek. Willy Telle komt het huis uit hollen. Ik zie duidelijk een gevecht in de strakblauwe lucht, achter en om een witte wolk heen. Drie vliegtuigen schieten fel over en langs elkaar heen. De snelheid van bewegingen is niet zoo groot. Telkens vliegen ze in lange bogen. Voortdurend is er zwaar mitrailleurvuur. Wij kijken met bonzend hart toe. Tenslotte wordt er één getroffen en valt als dor blad neer. Direct worden twee mensen in het blauw door de lucht geslingerd. Van één zie ik de parachute ontplooiën. De andere verdwijnt achter een schoorsteen. Vlak voor de val komt Jan (*Niemeijer*) snel in huis; net achter hem slaat er een scherf in de pui, tusschen de kastanjeboomen door. Adri roept ontgaan: kom binnen! Ik snel naar binnen, beangstigd door de val van het vliegtuig - hoewel ik wel weet dat het gevecht nu is afgelopen. Dit maakt diepe indruk, dit is ernst, dit was een aangrijpend schouwspel. Ineens zijn één of meer jonge kerels doodgefallen. Tevoren gonzen ze nog dapper door de lucht ...

Ik ga juffr. Beekman opzoeken. Ze zit overstuur in de huiskamer bij Jaap Blaas. Volgens Jaap was het neergeschoten vliegtuig een ouwe Fokker, een tweedekker. De andere vliegtuigen die in Oostelijke richting verdwenen, waren Heinkel-vliegtuigen. Het laatste pak kaarsen gehaald bij Jo Verjaal. Met afschermen begonnen: geribbeld pakpapier van de Bijenkorf (*nog van de verhuizing*) voor slaapkamerraam. Blinden ontdekt (!) voor studeerkamer en zitkamer. Als ik geribd papier wil vastspijkeren boven het keukenraam sla ik lustig door een buis van de waterleiding. Een straal water spuit over mij heen de keuken in, op de afgewassen vaat. Adri sluit overhaast de hoofdkraan af.

Terwijl ik een schot afzaag voor het keukenraam, is er wéér vliegtuiggeronk. Ik houd op, kijk even buiten in de tuin. 'k Zie opeens tot mijn schrik een heel eskader van vijf groote toestellen aankomen. Word in huis getrokken door Adri. Ze komen recht op ons af. Door een kier van het raam kijken wij in de lucht. Ze trekken over in de richting van Zierikzee.

11 Mei

Goed geslapen. Eénmaal wakker geweest van vliegtuiggeronk. Om 6 uur wakker. Ik sta om half zeven op: dan is er weer geschud aan de ramen. Het is duister in de kamer door de afscherming. Ik doe de blinden open. Prachtig zonnig weer..! Wie kan met zoo'n dag gelooven dat er oorlog is?

Om half zeven zijn we bij de burgemeester Mol, hij zit aan tafel. Jans (*dochter*) zit te huilen. Ze heeft drie brieven geschreven naar haar verloofde in Mill, en er is nog niet één terug. Mevr. Mol begint ook te schreien. Gesprek over waarschuwingdienst voor de kerk van morgenochtend. Ze wonen in een afgelegen boerderij en schrikken van elk geluid op....

Ik maak deze aantekeningen bij een petroleumlamp op het bureau staande. Zoo zal ik ook aan mijn preek beginnen. Het is even over 8 uur. Het licht is al eenige tijd afgesloten of verbroken. De radio zwijgt (bij de burgemeester op een accu)....

's Nachts 12 uur: bij het schijnsel van twee petroleumlampen (één groote ouerwetsche, geleend van Blaas) begin ik aan de preek te werken. Met korte tusschenpoozen hoor ik het overtrekken van vliegtuigen. Om 3 uur ga ik naar bed. De preek is niet klaar.

12 Mei

In de consistorie zit Klaasse te huilen. Verraders onder eigen volk! Hij zingt niet mee in de kerk. Meer menschen zingen niet mee. Ze kunnen zich niet goed houden. Juffr. Van de Velde moet bij het begin van de preek de kerk uit. Onder het gebed hoor ik sommigen schreien. Ik breek kort af. Daarna zijn er afkondigingen om de menschen tot rust te laten komen. Onder de preek is er vliegtuiggeronk en gedreun in de verte. Pomper Leen van de Werf zit op het orgel, want het electricch licht is nog uit. Wij zingen aan het slot: Mijn schild ende betrouwen..."

Zo gaat het dagboek verder. Joop en Adri krijgen inkwartiering van twee Duitse soldaten die zich verbazen over Joops Duitse studieboeken. De ene soldaat wijst op een spreuk op zijn gesp, waar 'Gott mit uns' op staat, waarop Joop een gulden tevoorschijn haalt en de randtekst 'God zij met ons' laat zien. In zijn dagboek schrijft Joop daar over:

"Hij is er confuus van. Na eenig nadenken zegt hij: Iemand heeft eens gezegd: God is met het sterkste bataljon."

Met de buurman, dokter Jan Niemeijer, maakte Joop een schuilkelder van graszoden en hout. Ze deden er een hele dag over. 's Nachts sliepen ze er in, op de koude grond. Joop was dit soort werk uiteraard niet gewend, hij maakte een opmerking in zijn dagboek, dat z'n schoenen er zo vies uitzagen....

Op dezelfde dag, 12 mei 1940, schreef Joop een briefkaart naar zijn ouders om ze gerust te stellen.

"Zoojuist gaat er een postauto langs het raam. Er is weer communicatie. Toch kan ik me niet indenken dat deze kaart nog terecht zal komen."

Maar dat deed hij dus wel!

Het leven gaat verder

En ook in Dreischor gingen de dagelijkse dingen gewoon weer verder. Joop en Adri pakten de draad weer op. Adri kreeg een meisje voor halve dagen, omdat ze het anders niet kan bolwerken met alle huisbezoeken en clubs. Het was de 19-jarige Jannetje Vermaas, een Zeeuwse schone, die tot het vertrek van familie Siezen in

1943, daar zou blijven helpen in de huishouding (of, zoals ze zelf zei: de guisgouding) Ondanks de oorlog kwamen familieleden regelmatig logeren. Soms mocht men alleen reizen als er een 'verhuisbiljet' kon worden overhandigd. Joop en Adri genoten van de stilte van het platteland. Ze maakten uitstapjes op de fiets naar de

Grevelingendijk, het Dijkwater. Ze keken hun (stads-)ogen uit bij het ploegen op de akkers, bij het hooi rijden en bij het maken van 'vlastollen'. Ook waren ze vaak in de grote pastorietuin te vinden, waar ze groenten en fruit kweekten.

De pastorietuin van Dreischor met Joop Siezen (l.) met zijn schoonouders en twee poesjes, aug. 1940 (foto Adri Siezen-de Boom, familiearchief).

Vlasvervoer.

Joop en Adri Siezen aan de Grevelingen.

"Er is een heele troep schooljongetjes in de tuin wezen raggen," schreef Joop. "Ik had ze uitgenodigd om kastanjes te komen schudden en rapen. Onze boom zat stikvol. Ze vochten op leven en dood om elke bolster. Ik zei: jongens, nou kom je morgenmiddag maar es terug en dan gaan we de rest er afhalen. Zij de tuinpoort weer uit met belachelijk uitpuilende broekzakken."

Ploegende boer, zomer 1940 (foto's Jan Siezen, familiearchief).

Vlastollen', zomer 1940 (foto's Jan Siezen, familiearchief).

De volgende ochtend vroeg (ze konden niet wachten tot de middag!) hoor ik ineens een fijn stemmetje aan de achterdeur: "vollek". Daar stond de bende weer, vol verwachting. De "vollek" roeper had een pijp gemaakt van een groote kastanje en rookte dorre blaren (later vond ik zijn stopseltje in het gras). Ik zei: jongens uit de weg en gooide de hark tot bovenin de boom. Die bleef hangen. Een gejuich. Ik haal de schoffel en gooi hem d'r in: die blijft ook bovenin hangen! Toen de bezem. Die bleef ook hangen. Toen de ragebol. En die bleef ook hangen. Door de blaren heen zag je ze alle vier zitten. Die jongens stonden te dansen van leedvermaak. Toen alles er weer uit was en de jongens naar boven stonden te loeren, kreeg er een jochie een groote bolster met stekels en al op zijn neus."

Oorlogsprikelen

Joop en Adri legden samen huisbezoeken af, soms in het pikkedonker. Op 20 september schreef Joop naar zijn ouders:

"Het is 's avonds wel een beetje griezelig als we zoo uit de polder komen van een of andere hofstee af. Onderweg in het open land zie je wijd en zijd snel verschietende lichtkogels in het aardedonker. Onlangs kwamen we te laat thuis. Vlakbij de pastorie doemde ineens een vent op. De schrik sloeg ons ontzettend om het lijf. Het was zoo ontzaglijk stil en verlaten op straat. Ik dacht: daar hebbie 'den Duits'. Maar 't was de bakker die óók te laat was en zich naar huis spoedde en natuurlijk even erg van ons geschrokken was – al zeiden we met onbewogen stem: 'goeien avond' tegen mekaar."

In een andere brief: "Zelf hebben we een mud tarwe op de zolder staan, voor het geval zelfs wij niet genoeg brood meer hebben. Het is ongemalen tarwe, die blijft lang goed en we kunnen ze malen in de koffiemolen. We betaalden er f 10,25 voor. Hebben we de tarwe niet nodig, dan kunnen we ze teruggeven en krijgen we het geld retour."

In oktober 1941 vroeg Adri aan haar schoonmoeder of ze nog aan een hooikist kan komen. Er was een drukke 'handel' in bonnen. Regelmatig stuurden Joops ouders

bonnen voor kolen, enz. naar Dreischor, en omgekeerd gingen er o.a. broodbonnen naar Vlaardingen.

Honger was er nauwelijks in Dreischor. Een enkele keer aten Joop en Adri 'droog brood', maar dat kwam door het lage inkomen van een dominee (in die tijd). Het salaris van Joop Siezen was in die tijd f 2000,- per jaar, alle toeslagen inbegrepen, maar dan wel met 'een vrije woning met twee tuinen, vrij gebruik van twee mans- en twee vrouws-zitplaatsen on de kerk.' Gelukkig sprongen vader en moeder Siezen regelmatig bij: met geld of met opgestuurde levensmiddelen. Later in de oorlog werd dit verboden.

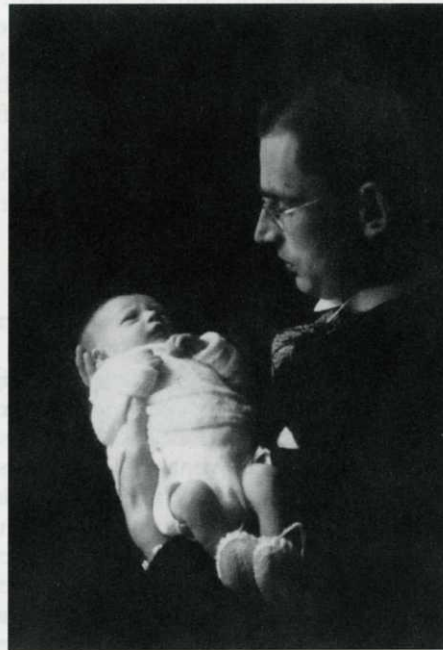
Gezin

Op 26 december 1940, tweede kerstdag, werd het eerste kind van Joop en Adri geboren: Harmen Reinoud Siezen, niet vernoemd naar een grootvader, want dat was toen absoluut niet in de mode. Velen van u zullen een herinnering aan hem hebben als dé nieuwslezer van het NOS journaal uit de jaren 1970, '80 en '90. De geboorte verliep allesbehalve voorspoedig. In barensood werd Adri in allerijl in de auto van dokter Niemeijer naar het kleine ziekenhuis in Noordgouwe gebracht. Het was een vreselijke rit. De wegen waren zo goed als onbegaanbaar. Het was pikkedonker vanwege de verduistering. Met de auto van smid Van Dongen werden Harmen en onze moeder teruggebracht naar huis.

De 'Dreistenaren' waren bijna even blij en trots als Joop en Adri Siezen. Een buurvrouw boog zich over de wieg en zei, toen Harmen in slaap viel: "Kiek, kiek, z'n oogjes kappen toe".

Jannetje Vermaas met Harmen in doopjurk op 20.4.1941 (foto's Adri Siezen-de Boom, familie-archief).

Joop Siezen met zijn drie dagen oude zoon Harmen op 29.12.1940.

Nevenactiviteiten

Joop ging op een gymnastieclub, op de dinsdagavond. Ook dokter Jan Niemeijer, de kleine meester Abel van Oeveren en de lange smid van Dreischor turnden mee. De volgende ochtend waren ze zo 'stief as 'n deure'.

Joop speelde ook voor Sinterklaas! Hij zou op een wit paard van iemand uit Noordgouwe Dreischor binnen komen rijden. Een zwarte Piet kwam uit Sirjansland. Maar op het laatst weigerde de man uit Noordgouwe om zijn paard af te staan voor 'Roomse doeleinden'.

Joop kreeg een ander, bruin paard van Koos de Vrieze. Joop schreef daarover:

"Er was nogal wat op de been. Overal waren kleine kinderen vandaan gesleurd. Van verbijstering vergaten ze meestal terug te zwaaien. De bakker kwam witbestoven van achter de oven vandaan lopen. Hij nam zijn pet eerbiedig af toen ik voorbij steigerde. [...] Op school ben ik toegezongen door alle klassen en bij het begin al officieel toegesproken door het Hoofd der O.L.S die zich er over verheugde dat ik in deze moeilijke tijden toch nog had kunnen komen. [...]

Toen ik mijn bisschoppelijke vermaningen had uitgedeeld en geschenken had uitgereikt, werd ik buiten opgewacht door twee rijen kinderen van de hoogste klassen. Die vormden een eerehaag. Ook vele ouders waren samengestroomd. Bij het beklimmen van mijn beschimmeld paard had ik het ongeluk dat ik kwam te vallen. Ik zat al bijna toen ik waarschijnlijk door een slip van mijn witte jurk naar beneden flikkerde (dat is hier een gangbaar woord voor een dergelijke beweging), tot groot enthousiasme van de jeugd. Ik kwam op allebei mijn oude gegespte schoenen terecht, gelukkig. Maar de reuke der heiligheid was eenigszins van mij af... Toen ik eenmaal vastgesjord zat, reed ik met een door de wind opgewaaide baard en scheefgewaaide snor nogmaals een rondje door het dorp. Ik steeg af in de garage van de dokter. Vanuit de garage voer ik om zoo te zeggen weer naar Spanje, na eerst voor Annètte (*dochtertje*) en andere genoodigden opgetreden te zijn bij Jan en Lous (*Niemeijer*).

Annètte was ontzettend aardig en vrijmoedig. 'Kan U,' vroeg ze hijgend, 'kan U niet nog even blijven tot oom Joop er ook is; want die is naar de stad.' Ik heb toen nog een tijdje op mezelf zitten wachten, maar dat duurde nogal."

Clubs

Al vanaf begin maart 1940 hebben Joop en Adri Siezen zich sterk gemaakt voor het oprichten van jongens- en meisjesclubs. De jongensclub kreeg de naam 'Stavast'. En deze clubs floreerden, het ledental nam steeds toe. De jongens zaagden tafels en stoelen voor het clubgebouw, gingen dammen en schaken; de meisjes kregen onderricht van Adri in zingen en handwerken. Soms gingen Joop en Adri met de jongens en meisjes op stap. Een paar namen van clubjongens: Sander Hage, Kees van Bloois, Jan Kees van der Weijde, Johan de Bakker, Leen van der Werf, Jaap Blaas, Jan Dorst, Adri Knulst, Leen Dooge.

Toen Joop op 7 april 1940 in Kerkwerve moest preken, vond er een gemoedelijk incident plaats.

"Ik werd met veel (*fiets*-)belgerinkel afgehaald door twaalf jongens. Alleraardigst idee en een blijk van goeie vriendschap. We zijn met z'n allen, in druk gesprek, naar Kerkwerve gereden. Het was prachtig weer. Toen we nog een eind buiten het dorp waren, hoorden we met de wind klokgelui meekomen vanuit het Kerkwerfsche torentje. Het was op onze horloges 10 over half 2. We dachten: wat gek. Die klok daar is zeker achter: het luidt nu zeker half 2. Toen we het dorp binnenreden was er

geen enkele kerkganger te bespeuren. Integendeel, de diaken-koster stond op de stoep uit te zien waar of de dominee bleef: alle mensen zaten al geduldig binnen te wachten... We hadden dus het luiden van 2 uur gehoord, daarstraks! Zie je, dat is nou echt iets voor de bedaardheid van het platteland: de torenklok in Dreister ging 8 minuten achter (en dáárop waren we vertrokken) en die van Kerwerve liep 10 minuten vóór...! Zodoende."

In mei 1940 richtte Joop een voetbalclub op met de jongens van 'Stavast'.

"Op de wei van de burgemeester stormen nu elke Dinsdagavond twee dertientallen tegen elkaar in: vele jongens met echte voetbalschoenen waarvoor ze enthousiast gespaard hebben en één jongen op zijn kousen. De eerste keer heb ik meegetrapt, tot vermaak van het volk dat vanaf de dijk stond te kijken. " 't Is zonde", zeiden ze, "je kan niet zien wat nou de dominee is."

Zondag a.s. ga ik met méér dan 30 jongens naar een jeugddienst in Zierikzee in den middag (ik preek er zelf in de morgen) en Adri met een stuk of 26 groote meisjes."

Vakantiefoto's met jongens van de club 'Stavast'. Foto 099. In het midden Joop Siezen. Zomer 1941 (familiearchief).

Weekend met de 'kleine meisjes-club', Zierikzee 1942 (foto familiearchief).

En dan waren er één keer per jaar de uitvoeringen van de clubs. De belangstelling van de mensen in Dreischor was zó groot, dat één avonduitvoering niet genoeg was! Er werden allerlei vermakelijke stukjes opgevoerd. Ook enkele ouderen deden mee: Koos de Vrieze trad op als directeur van een vlooientheater. Toen schrijver dezes in 2001 in Dreischor was en op straat een man aansprak om te vragen of hij dominee Siezen had gekend zei hij: "Nou en of, we gingen bij hem op de club en we leerden ook andere dingen hoor, dan alleen over de bijbel, bijvoorbeeld ook hoe jongens en meisjes met elkaar moesten omgaan", en hij gaf een vette knipoog.

Jongens en meisjes

Eind 1941 ging Joop met dokter Jan Niemeijer lezingen houden over zaken zoals het 'huwelijksvraagstuk' en de omgang tussen jongens en meisjes. Er lag op dat gebied veel werk voor hen. Joop was al begonnen met persoonlijke gesprekken met jong gehuwden en jongens en meisjes.

"Ik ben ontzaglijk dankbaar dat ik dit werk heb aangepakt," schreef hij naar zijn ouders, "er bestaan hier doodeenvoudig verbijsterende gedachten over dergelijke fijne en teere dingen als de omgang tusschen man en vrouw en van jongen en meisje. Het is voor hen een ontstellende ontdekking dat je over deze dingen nuchter en open en zuiver kunt spreken. Ik heb in die persoonlijke confidenties dingen gehoord die mij gewoonweg deden huiveren. Ik wist al lang dat de verhoudingen op het platteland buitengewoon troebel waren. Maar dat het zoo erg zou zijn was mij onbekend. Ook Jan (*Niemeijer*) is er wakker van geschrokken.[...] De ouderen hebben zich grootendeels ten zeerste verwonderd dat je zoo openhartig kan spreken over dingen waar zij altijd vreeslijk geheimzinnig mee gedaan hebben."

Ook in andere dorpen werd Joop uitgenodigd om te komen praten over 'de verhouding tussen jongens en meisjes.' In augustus 1942 kwam er een brief uit Oosterland van de Christelijke jongeren Vereniging 'Jonathan', met het verzoek of Joop er een jongerenavond wilde houden om vragen te bespreken. Men schreef: "Er zijn vragen bij die we U met schroom toezenden, maar we meenden toch goed te doen ze alle te sturen en er geen achter te houden." Deelnemers aan deze gesprekken konden van tevoren hun vragen over deze materie inleveren, zodat Joop er tijdens zijn voordracht adequaat op kon reageren. Er waren vragen bij zoals:

"Mag men met een meisje uitgaan, hoewel men niet het voornemen heeft er ooit mee te trouwen?"

"Mag men in het verlovingsstijdperk vleeschelijke gemeenschap hebben met zijn meisje?" "Kan er op een z.g. gedwongen huwelijk toch nog wel een zegen rusten?"

Ook uit Haamstede, Zierikzee en Sirjansland kwam het verzoek aan Joop om daar te komen spreken.

Gezinsuitbreiding, maar toch weer niet

Al snel raakte moeder Siezen voor de tweede keer in verwachting. In maart 1942 werd een voldragen zoontje dood geboren. Alom was er grote droefenis. Mensen uit het dorp waren erg aangedaan door deze gebeurtenis en ze kwamen allerlei dingen brengen, zoals meel, vlees, brood, melk en in totaal 84 eieren! Joop schreef over dit droevige voorval:

"Het wiegje met ons doode kindje staat in de andere voorkamer. Wij kunnen er nu rustig aan denken. Eigenlijk al toen het gebeurde. Het was even zwaar om te verwerken, maar we wisten allebei dat God het zóó wilde. [...] Gisterenavond in de

plassende regen moest ik alle trieste voorbereidingen gaan treffen. Een klein kistje laten maken bij de timmerman. En nu moet ik vanmiddag naar de gemeente-ontvanger voor een grafje. Morgenochtend om half tien zal het kindje begraven worden. Een buurjongen zal het kistje dragen, zoals hier de gewoonte is. Jan (*Niemeijer*) en ik gaan mee. De mensen zijn o zoo hartelijk. Nu ons het leven de laatste tijd zoo zuur gemaakt werd, ondervonden wij tòch al veel echte vriendschap.”

Veranderingen

De vorige zin slaat op een dorpsroddel over het feit dat Joop en dokter Niemeijer geprobeerd zouden hebben om de gymnastiekvereniging kapot te maken om er zelf een nieuwe kerkelijke vereniging voor in de plaats te stellen. Ze werden tegengewerkt door “een kleine klik die vroeger tot de Dageraad-menschen (*een vereniging van vrijdenkers of atheïsten*) werden gerekend. Hun machtigste strijdmiddel is het dorpsgerucht.”

In de loop van 1942 kun je aan Joops brieven merken dat Joop en Adri er over denken om maar eens weg te gaan uit Dreischor.

“Er zijn nog altijd prachtige kansen hier, maar wij hebben nogal eens oogenblikken dat wij er maar zoo gauw mogelijk uit wilden zijn. Het is wel eens erg eenzaam. Aan Jan en Loes (*Niemeijer*) hebben we in dat opzicht bitter weinig. Geestelijk verstaan we mekaar niet zoo best. We hebben verreweg het meest aan de fijne kameraadschap van enkele jonge menschen. Overigens denken wij wel eens: het zal nauwelijks opgemerkt worden als we hier zouden weggaan. [...] Als het er op aankomt, ben ik bang dat ik Dreischor niet kan loslaten. Ondanks alles. Ondanks het feit dat er niemand van de ouderen bij ons komt. Ondanks het feit dat ‘men’ nog altijd tracht het werk stuk te maken (ik ben inmiddels zes jongens kwijt van de club, maar dat is geen ramp). Ondanks het feit dat men ons veel te weinig helpt zoodat wij wel eens droog brood moeten eten.”

Beroepen

Begin november 1942 kreeg Joop een uitnodiging om in Adorp (Gr.) op beroep te komen preken. Dat heeft hij gedaan, hoewel het een reusachtige reis was. Als tussenstation kozen ze voor Vlaardingen, waar Joops ouders woonden en waar de kleine Harmen gestald werd. De volgende dag gingen Joop en Adri naar Adorp om te ‘kijken’. Het heeft nog wat geduurd, voordat ze over Adorp een beslissing konden nemen, maar Joop heeft na een maandje nadenken toch voor Adorp bedankt. De mensen in Dreischor moesten uiteraard daarvan op de hoogte gesteld worden. Joop koos ervoor om dat tijdens een kerkdienst te doen.

Op zondag 6 december was het doodstil in de kerk, iedereen zat te wachten wat Joop zou mededelen over zijn eventuele vertrek.

“Iedereen wist dat ik mijn besluit genomen had. Ik heb toen aan het begin van de dienst gezegd, dat het mij heel duidelijk was geworden, dat ik deze gemeente niet mocht verlaten en dat ik daarom voor het beroep naar Adorp bedankt had. Het was ontroerend om te merken hoe er door de menschen – vooral de jongens en meisjes – ineens een blijdschap heenging.

Ze hadden het nooit gedacht. De gehechtheid zit dieper dan ik had kunnen denken. Ook een kerel als Koos de Vrieze kwam aan de pastorie en zei: “Ik dank julder wel dat je bluve!” [...] Lena Beekman zei: “Dominee, als u was weggegaan, was ik niet meer op catechisatie gekomen!” En Mientje (*Dooge*) was van plan om geen belijdenis meer te doen. En ga zoo maar door. Ze lieten je echt voelen dat alles toch kapot zou

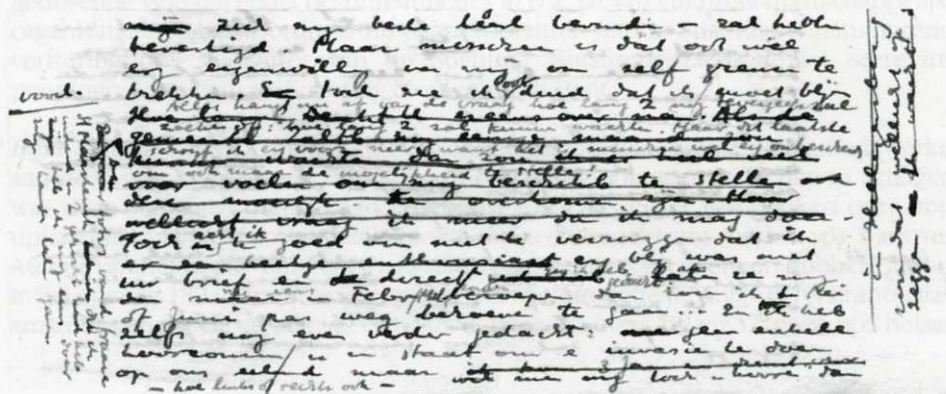
gaan. Nu vandaag (13 dec.) was het kerkbezoek weer heel goed. Hoewel het koud en regenachtig was, waren er ver over de 180 mensen. En de collecte was het heele jaar nog niet zoo hoog geweest! [...] Ik blijf nu in elk geval hier, totdat ik mijn belijdeniscatechisanten eind April bevestigd heb. Ik heb er tien, mijn beste leerlingen zijn daaronder.”

Enkele belijdeniscatechisanten uit 1942-1943:
Lena Beekman,
Jan Barendrecht ('Jan kievit'),
Jannetje Vermaas (familiearchief).

Eigenlijk al direct nadat Joop had bedankt voor Adorp, begon men in Zaltbommel aan Joop te 'trekken'. Joop voerde een correspondentie met de voorzitter van de hoorcommissie van Zaltbommel, vooral over de godsdienstige 'geaardheid' van Joop. Was hij nu rechtzinnig of vrijzinnig? Joop voelde er niet zo voor om zich een etiket op te laten spelden, maar in Zaltbommel hadden ze wèl een vrijzinnige dominee nodig....

Dat Joop niet zomaar impulsief een brief schreef, moge blijken uit een 'kladje' voor een brief naar Zaltbommel. Je moet wel erg aan zijn handschrift gewend zijn om hier iets van te maken!

Kladje voor een brief van Joop Siezen op 10.12.1942 (familiearchief).

Joop schreef naar Zaltbommel dat ze hem konden horen preken in Hillegersberg (waar Adri vandaan kwam) op 3 januari 1943. Ondanks het barre winterweer en de vervoersproblemen toog een groepje mensen uit Zaltbommel naar Hillegersberg om Joop te horen preken. Er ontstond naderhand nogal wat onzekerheid t.a.v. Joops 'richting', want Hillegersberg was in die tijd een nogal rechtzinnige gemeente. Het kostte vele brieven heen en weer tussen Joop en de hoorcommissie om hen te overtuigen dat Joop toch wel van de 'goede richting' was.

Op 3 april 1943 gingen Joop en Adri 'kijken' in Zaltbommel, zoals ze ruim drie jaar eerder in Dreischor hadden gedaan. Joop werd een traktement van f 3000,- per jaar aangeboden, naast het vrije gebruik van een pastorie, een auto, en..... een telefoonaansluiting! Zoveel brieven er geschreven zijn in de Zeeuwse periode, zo weinig zijn er uit Zaltbommel verstuurd, 'dank' zij die telefoon. Daardoor is er erg weinig bekend van het leven van Joop en Adri in Zaltbommel. Zelf ben ik in die periode in 1943 geboren. Pas toen we in 1949 via Den Haag naar Drenthe verhuisden was er 'gelukkig' een telefoonloze periode, zodat er weer geschreven werd!

Op 4 juli 1943 werd Joop Siezen bevestigd als predikant in Zaltbommel, waarmee de periode Dreischor werd afgesloten.

Na Zaltbommel volgden: Brussel, Den Haag, Peize (Dr.), Rotterdam, en tenslotte, na zijn scheiding in 1956, Berlijn. In 1990 is Joop Siezen daar overleden.

Bert Siezen (1943) verwekt in Dreischor, bioloog, wetenschappelijk medewerker aan de U.v.A., later docent biologie aan de Gem.scholengemeenschap in Schagen, was daar ook enige tijd decaan en counsellor. Ontwerper van boeken over pop-upkaarten maken, voornamelijk bloemen, geeft regelmatig workshops hierover. Auteur van het boek: "*Spijkers in de spaarpot*" dat handelt over een dubbele moord in Schagen in 1894. Houdt lezingen over portretfotografie uit 1860-1910. Enthousiast amateur-genealoog en pianist. Getrouwd, twee dochters, 39 en 37, geen opa helaas.